

ADAPTÍVNE LESNÍCTVO PRE UDRŽATEĽNÉ OBHOSPODAROVANIE LESOV, OCHRANU PRÍRODY A ROZVOJ VIDIEKA

Zvolen 28. 09. 2017

**Socio-ekonomické nástroje pre znižovanie rizík a využívanie príležitostí
na udržateľné obhospodarovania lesov a rozvoj vidieka**

Ján Holécy

Témy:

- 1. Ekonomická analýza rizika lesníctva podľa výsledkov súhrnného lesníckeho účtu.**
- 2. Modelovanie poistenia lesa proti riziku výskytu ničivých prírodných živlov.**

Ekonomická analýza rizika lesníctva podľa výsledkov súhrnného lesníckeho účtu

Intervalový odhad položiek štruktúry HDP vytvoreného v lesníctve (1997 – 2016)

POLOŽKY SLU (tis. EUR) REÁLNE HODNOTY V CENÁCH ROKU 2016	AP $\alpha/2 = 0,025$	AP	AP $1 - \alpha/2 = 0,975$
1. Hodnota konečnej produkcie	411 978	444 473	476 968
2. Hrubý domáci produkt	217 173	230 578	243 982
3. Kapitálové investície do pôdy	46 332	53 616	60 900
4. Osobné náklady	124 955	133 186	141 417
5. Odpisy	27 903	30 896	33 889
6. Zisk / Strata (+/-)	27 198	35 894	44 591
7. Ostatné dane z produkcie	7 241	8 276	9 311
8. Dotácie na produkciu	14 338	18 379	22 421
9. Čistý domáci produkt	187 213	200 339	213 464
10. Renta z lesnej pôdy	176 152	190 235	204 319

Intervalový odhad aritmetického priemeru fyzických ukazovateľov slovenského lesníctva (1997 – 2016)

FYZICKÉ UKAZOVATELE LESNÍCTVA (1997 - 2016)	AP $\alpha/2 = 0,025$	AP	AP $1 - \alpha/2 = 0,975$
1. Ťažba celkom (m³)	7 207 746	7 947 468	8 687 190
2. Zásoba dreva (m³)	428 875 134	442 443 707	456 012 280
3. Celkový bežný prírastok (m³)	11 311 213	11 555 152	11 799 090
4. Plocha porastov (ha)	1 929 053	1 932 800	1 936 548
5. Ťažba na hektár (m³ . ha⁻¹)	3,732	4,109	4,486
6. Zásoba na hektár (m³ . ha⁻¹)	222,270	228,859	235,447
7. CBP na hektár (m³ . ha⁻¹)	5,862	5,978	6,093
8. Ťažba náhodná (m³)	3 431 946	4 128 824	4 825 703
9. Ťažba úmyselná na hektár (m³ . ha⁻¹)	1,837	1,975	2,113
10. Ťažba náhodná na hektár (m³ . ha⁻¹)	1,776	2,134	2,493
11. Rubná doba plánovaná (roky)	120,946	121,800	122,654

Modelovanie špecifického rizika hospodárenia na lesnej pôde

V ideálnych podmienkach normálneho lesa pri absencii rizika hospodárenia a konštantnej plánovanej rubnej dobe (u_p) sa celková ročná ťažba $T(u_p)$ vždy rovná ročnému celkovému bežnému prírastku $CBP(u_p)$.

$$T(u_p) = CBP(u_p)$$

Z tohto dôvodu sa podľa Ohlinovho teorému pri uvažovanej ekonomicky a spoločensky optimálnej rubnej dobe (u_p) musí možná ideálna plánovaná výnosová miera z investícií do lesnej pôdy (s_p) spĺňať rovnicu:

$$s_p = \frac{CBP(u_p)}{Z(u_p)} - \frac{s_p}{e^{s_p \cdot u_p} - 1} \quad s_p = \mathbf{0,024853}$$

$CBP(u_p)$ je celkový bežný prírastok [$m^3 \cdot ha^{-1} \cdot rok^{-1}$] pri dobe (u_p).

$Z(u_p)$ - priemerná zásoba dreva [$m^3 \cdot ha^{-1}$].

Špecifické riziko hospodárenia spôsobuje, že sa v lesníctve ročne neťaží $CBP(u_p)$ zásob dreva, ale skutočná celková ťažba $T(u_p)$.

V súčasnosti je možné rozpoznať dve kategórie špecifického rizika:

1. Riziko obmedzenia hospodárenia z dôvodu vyšších stupňov ochrany

Možno ho merať pomocou ročnej miery reštrikcie ťažby (r_r) z distribučnej funkcie exponenciálneho rozdelenia pravdepodobnosti výskytu obmedzenia ťažby $RT(u_p)$ za rubnú dobu (u_p):

$$RT(u_p) = 1 - \frac{TU(u_p)}{CBP(u_p)} = 1 - e^{-r_r \cdot u_p} = 0,669604 \quad \mathbf{r_r = 0,009092470}$$

$TU(u_p)$ je objem priemernej ročnej úmyselnej ťažby [$m^3 \cdot ha^{-1} \cdot rok^{-1}$].

2. Riziko náhodných ťažieb dreva

Je možné ho merať ročnou mierou výskytu objemu náhodnej ťažby dreva (r_d) z distribučnej funkcie exponenciálneho rozdelenia pravdepodobnosti výskytu deštrukcie lesných ekosystémov $NT(u_p)$ za rubnú dobu (u_p):

$$NT(u_p) = \frac{TN(u_p)}{CBP(u_p)} = 1 - e^{-r_d \cdot u_p} = 0,642933 \quad r_d = 0,008455 \text{ p. a.}$$

$TN(u_p)$ je priemerný ročný objem náhodnej ťažby dreva [$m^3 \cdot ha^{-1} \cdot rok^{-1}$].

Prirážka za fyzické riziko hospodárenia

$$r = r_d - r_r = 0,008455 - 0,009092$$

$$r = -0,000637 \text{ p. a.}$$

Reálna fyzická miera výnosu

$$s_s = s_p + r$$

$$s_s = 0,024216 \text{ p. a.}$$

Pri výnosovej miere (s_p) sa za plánovanú rubnú dobu (u_p) investícia do zalesnenia zúročí hodnotou:

$$P(u_p) = e^{u_p \cdot s_p} = 20,638063$$

$$u_p = \mathbf{121,80 \text{ rokov}}$$

Pri o riziko zníženej výnosovej miere ($s_s = s_p + r = 0,024216$) sa táto hodnota dosiahne neskôr za zníženým rizikom predĺženú skutočnú rubnú dobu (u_s):

$$P(u_s) = e^{u_s \cdot s_s} = 20,638063$$

$$u_s = \mathbf{125,01 \text{ rokov}}$$

Bezriziková ekonomická miera výnosu z investícií do lesnej pôdy

$$s_f = \sqrt{\frac{u_p R(u_p)}{I(u_p)}} - 1$$

$$s_f = \mathbf{0,010451}$$

Ekonomická národohospodárska hodnota lesov Slovenska v podmienkach rizika hospodárenia bola odhadnutá pri bezrizikovej výnosovej miere (s_f) a o riziko predĺženej rubnej dobe (u_s).

VÝSLEDKY MODELU LESNÍCTVA	SUMY	DOLNÁ MEDZA	ARITMETICKÝ PRIEMER	HORNÁ MEDZA
V cenách roku 2016 (POLOŽKY)		$\alpha/2 = 0,025$ (tis. EUR)	(tis. EUR)	$1 - \alpha/2 = 0,975$ (tis. EUR)
1. Renta z lesnej pôdy	$R(u_s)$	176 152	190 235	204 319
2. Investície do lesnej pôdy	$I(u_s)$	46 332	53 616	60 900
3. Kapitálová hodnota lesa	$W(u_s)$	16 853 852	18 201 339	19 548 826
4. Kapitálová hodnota pôdy	$B(u_s)$	1 870 262	2 127 127	2 383 993
5. Kapitálová hodnota porastov	$H(u_s)$	14 469 859	16 074 212	17 678 564
6. Marginálny produkt lesníctva	$R'(u_p)$	2 525	2 727	2 928
7. Dotácie pre dodržanie (u_p)	$S(u_p)$	18 342	23 388	28 435
8. Plánovaná rubná doba (roky)	(u_p)	-	121,80	-
9. Skutočná rubná doba (roky)	(u_s)	-	125,01	-
10. Miera výnosu v hospodárstve	(s)	-	0,0570 p. a.	-
11. Plánovaná miera výnosu	(s_p)	-	0,0249 p. a.	-
12. Reálna miera výnosu	(s_s)	-	0,0242 p. a.	-
13. Bezriziková miera výnosu	(s_f)	-	0,0105 p. a.	-
14. Hodnota pôdy (EUR . ha⁻¹)	$B(u)$	969,52	1 100,54	1 231,05
15. Hodnota porastov (EUR . ha⁻¹)	$H(u)$	7 501,02	8 316,54	9 128,91

Modelovanie poistenia lesa proti riziku výskytu prírodných živlov

Zložky matematického modelu poistenia lesa:

1. Pravdepodobnosť zničenia porastov výskytom ničivého živlu za 1 rok

$$\hat{p}(j) = k \cdot \Delta\hat{F}(j) \cdot \hat{f}$$

$\hat{p}(j)$ je pravdepodobnosť zničenia porastu v (j) - tom vekovom stupni

(k) - počet uvažovaných vekových stupňov dreviny

$\Delta\hat{F}(j)$ - zraniteľnosť lesného porastu v (j) - tom vekovom stupni

$(\hat{f})$ - relatívna početnosť výskytu zničenej plochy živlom za 1 rok

2. Zraniteľná hodnota lesa v jednotlivých vekových stupňoch

$$ZHL(j) = HP(j) - ZHP(j) + RPB(u)$$

$ZHL(j)$ je zraniteľná hodnota lesa ak porast rastie vo vekovom stupni (j)

$HP(j)$ - očakávaná hodnota porastu vo vekovom stupni (j)

$ZHP(j)$ - zostatková hodnota porastu vo vekovom stupni (j) po jeho zničení

$RPB(u)$ - riziková prémie pri hospodárení na lesnej pôde v podmienkach rizika výskytu požiarov pri rubnej dobe (u) rokov

$$RPB(u) = B(u) - B_f(u)$$

$B(u)$ je ideálna o riziko zvýšená kapitálová hodnota pôdy

$B_f(u)$ - bezriziková kapitálová hodnota pôdy

3. Uvažovaný celkový rozsah poistenej plochy porastov

Celkový rozsah poistenej plochy (m) hektárov vo všetkých vekových stupňoch poskytuje poisťovní informáciu o strednej chybe poistenia (E_m):

$$E_m = \sqrt{\frac{\hat{f} \cdot (1 - \hat{f})}{m}}$$

Čím je rozsah poistených hektárov lesa (m) väčší, tým je rozptyl medzi hodnotou vyzbieraných poplatkov a hodnotou požadovanej úhrady škody menší.

Matematický model poistenia lesa

$$BP_m(j)_{1-\alpha} = NP(j) + RP_m(j)_{1-\alpha}$$

$BP_m(j)_{1-\alpha}$ je brutto poistný poplatok za 1 hektár porastov (j) - teho vekového stupňa

$NP(j)$ - netto poistný poplatok ktorý informuje o riziku majiteľa lesa, že jeho majetok bude v bežnom roku zničený

$$NP(j) = ZHL(j) \cdot \hat{p}(j)$$

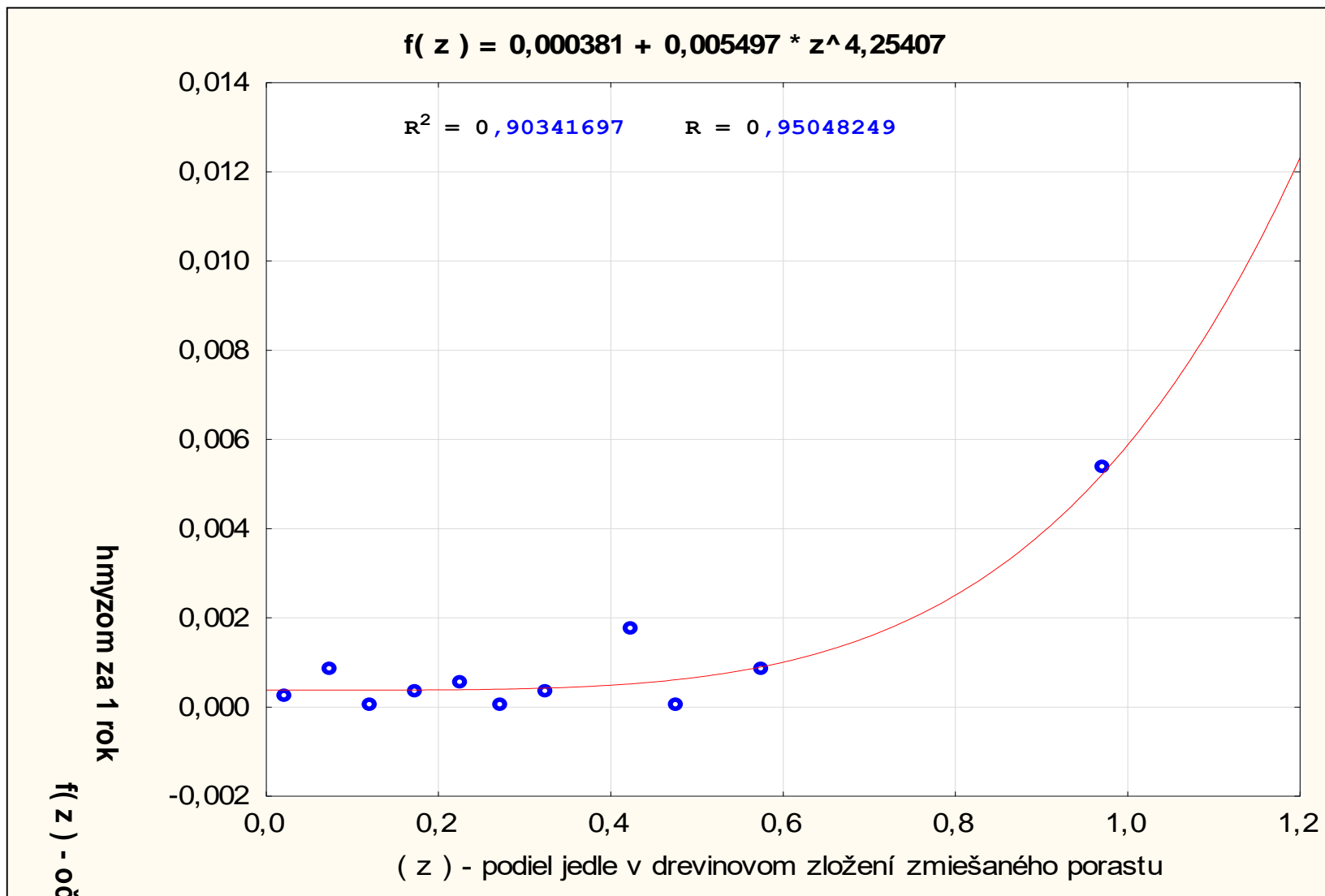
$RP_m(j)_{1-\alpha}$ je riziková prirážka ktorá kryje poisťovňu so spoľahlivosťou $(1 - \alpha)$ proti riziku, že nebude schopná uhradiť vzniknuté škody z vyzbieraných brutto poistných poplatkov

$$RP_m(j)_{1-\alpha} = ZHL(j) \cdot [p_m(j)_{1-\alpha} - \hat{p}(j)]$$

Poistné poplatky pre poistenie jedle proti premnoženiu hmyzu (bonita 28)

JEDĽA 28	RIZIKO MAJITEĽA	ROZSAH POISTENEJ PLOCHY (m) HEKTÁROV					
		15	150	1 500	15 000	150 000	1 500 000
VEK (j)	$NP_m(j)_{1-\alpha}$ (€ . ha ⁻¹)	$BP_m(j)_{1-\alpha}$ (€ . ha ⁻¹)	$BP_m(j)_{1-\alpha}$ (€ . ha ⁻¹)	$BP_m(j)_{1-\alpha}$ (€ . ha ⁻¹)	$BP_m(j)_{1-\alpha}$ (€ . ha ⁻¹)	$BP_m(j)_{1-\alpha}$ (€ . ha ⁻¹)	$BP_m(j)_{1-\alpha}$ (€ . ha ⁻¹)
0	0,00	1,89	0,48	0,14	0,05	0,02	0,01
1	0,06	31,23	7,96	2,37	0,77	0,28	0,13
2	0,55	37,90	10,03	3,33	1,41	0,82	0,64
3	1,90	46,21	13,18	5,21	2,92	2,22	2,01
4	4,30	54,86	17,21	8,09	5,46	4,66	4,41
5	7,73	64,66	22,32	12,02	9,05	8,14	7,86
6	11,86	75,16	28,17	16,67	13,34	12,33	12,01
7	14,23	75,77	30,14	18,92	15,67	14,68	14,37
8	14,57	70,91	29,16	18,88	15,90	14,98	14,70
9	15,27	73,13	30,27	19,70	16,64	15,70	15,41
10	12,50	59,47	25,66	16,39	13,70	12,88	12,62
11	8,38	33,37	18,79	11,45	9,33	8,68	8,47
12	6,76	23,10	17,80	10,02	7,76	7,08	6,86
13	3,54	10,58	8,25	6,06	4,31	3,78	3,61
14	2,27	6,05	4,72	4,33	3,12	2,54	2,35
15	0,86	2,07	1,61	1,48	1,44	1,05	0,92

Závislosť pravdepodobnosti zničenia jedle $f(z)$ od jej zastúpenia (z) v drevinovom zložení lesných porastov

ĎAKUJEM VÁM ZA POZORNOST !

